O‘ZBEKISTONDA OMMAVIY SPORT HARAKATI VA UNING SOG‘LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHDAGI O‘RNI

Boboyev Alisher Odilovich – GDPI, Jismoniy madaniyat nazariyasi va metodikasi kaferasi kata o‘qituvchisi

alisherbabayev99@gmail.com

Annotation: The national model of the mass sports movement in Uzbekistan and its role in the formation of a healthy lifestyle was developed on a scientific basis on the basis of a single three-way model in order to ensure a healthy lifestyle by involving all segments of the population in physical education and sports, to prevent various social vices.

O‘zbekistonda ommaviy sport harakati va uning sog‘lom turmush tarzini shakllantirishdagi o‘rni Aholining barcha qatlamlarini jismoniy tarbiya va sport bilan shug‘ullanishga jalb etish orqali sog‘lom turmush tarzini ta’minlash, turli ijtimoiy illatlarning oldini olish maqsadida ommaviy sport harakatining milliy modeli yagona uch tomonlama model asosida ilmiy asosda ishlab chiqildi. Ommaviy sport harakatining milliy modeli quyidagi tamoyillarga asoslanadi: - aholining barcha qatlamlarini kundalik sport mashg‘ulotlariga jalb qilish orqali

sog‘lom turmush tarzini ta’minlash va millat genofondini mustahkamlash; - aholining yoshi, hayotiy ko‘nikmalari, ma’lumoti, ijtimoiy mavqei, imkoniyatlari, mustaqil harakatlanish sharoitlarini hisobga olish; - modelning barcha bo‘g‘inlari yaxlit va mantiqiy bog‘liq; - modelning har bir bo‘g‘inining funksional maqsadlarini aniq belgilash asosida ularning o‘zaro ta’sir tizimlarini ishlab chiqish; - modelda qo‘yilgan funksional maqsad aholi o‘rtasida sog‘lom turmush tarzini ta’minlash bo‘yicha funksional maqsadga ta’sir qiladi va zanjirli siklga ega; - modelning funksional maqsadini amalga oshirishda yuqori malakali, o‘z Vataniga muhabbat darajasi yuqori bo‘lgan talabalar.

Birinchi blokning asosiy funksional maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalarda dastlab oilada, bog‘chada va mahallada jismoniy faollikning birlamchi ko‘nikmalarini shakllantirish; bolalarda har kuni sport bilan shug‘ullanish qobiliyatini rivojlantirish, bu zarur va qiziqarli vositani turli o‘yinlar yordamida joriy etish; bolalarni yoshi va xohishiga ko‘ra faol safarbar qila oladigan tizimning ilmiy-amaliy asosini yaratish va uni butun mamlakat bo‘ylab keng joriy etishdan iborat. Ushbu blokning funksional vazifasi Xalq ta’limi vazirligi, hokimliklar, bolalar sportini rivojlantirish, "Sog‘lom avlod uchun," "Mahalla" jamg‘armalari va boshqa tashkilotlar orqali amalga oshiriladi. Ikkinchi blokning funksional maqsadi - oltitadan ortiq milliy o‘rta maktab o‘quvchilarining jismoniy tarbiya darslari va musobaqalarida jismoniy faollikning asosiy ko‘nikmalarini mustahkamlash va ularda sportga muhabbat uyg‘otish orqali jismoniy salomatligini ta’minlash; "Umid nihollari" sport musobaqalari, maktab va maktabdan tashqari sport to‘garaklari orqali o‘quvchilarning sportga bo‘lgan qiziqishini oshirish; o‘quvchilarning sport bilan shug‘ullanishga bo‘lgan qobiliyatini aniqlash, iqtidorli yoshlarni bolalar-o‘smirlar sport maktablari, maxsus bolalar-o‘smirlar sport maktablari va olimpiya zaxiralari sport kollejlariga yo‘naltirish, ularning bosqichli musobaqalarda ishtirokini ta’minlash; jismoniy tarbiya va sportni maktab o‘quvchilarining kundalik ehtiyojiga aylantirish. Xalq ta’limi vazirligi, Madaniyat va sport ishlari vazirligi, hokimliklar, Milliy olimpiya qo‘mitasi, O‘zbekiston Bolalar sportini rivojlantirish vazirligi, "Sog‘lom avlod uchun," "Mahalla" jamg‘armalari va boshqa tashkilotlar orqali ushbu funksional maqsadga erishiladi. Uchinchi blokning funksional vazifasi - professional ta’lim tizimida talabalarning jismoniy imkoniyatlarini namoyish etish; Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlarining kundalik ehtiyojiga aylangan "Barkamol avlod" sport musobaqalarida talabalarning faol ishtirokini ta’minlash; Sport bilan shug‘ullanuvchi, sog‘lom turmush tarzini olib boruvchi, ma’naviy va jismoniy o‘sishga intiluvchi yoshlarni, shu jumladan, milliy terma jamoa a’zolari va a’zolikka nomzodlarni tarbiyalash. Ushbu funksional maqsadga Madaniyat va sport ishlari vazirligi, hokimliklar va Milliy

olimpiya qo‘mitasi, O‘zbekiston Bolalar sportini rivojlantirish jamg‘armasi, Sog‘lom avlod, Mahalla jamg‘armasi va boshqalar orqali erishiladi. To‘rtinchi blokning funksional vazifasi - universiada sport turlari bo‘yicha umumiy o‘rta va o‘rta maxsus kasb-hunar ta’limi tizimida oliy ta’lim muassasalari talabalarining tajriba va ko‘nikmalarini yanada chuqurlashtirish; talabalarning jismoniy va ruhiy salomatligini mustahkamlash, shu jumladan yuqori malakali sportchilarni rivojlantirish. Ushbu funksional maqsadni Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi, Madaniyat va sport ishlari vazirligi, hokimliklar, Milliy olimpiya qo‘mitasi va boshqa tashkilotlar orqali amalga oshirish belgilandi. Beshinchi blokning funksional maqsadi - jismoniy tarbiya va sport harakati orqali ta’lim tizimidagi mutaxassislarning ehtiyojlarini qondirish, sport musobaqalari, oilaviy va boshqa o‘yinlar orqali ishlab chiqarish va ijtimoiy soha, shuningdek, jamiyatda sog‘lom turmush darajasini mustahkamlash; sport-sog‘lomlashtirish harakatini bosqichma-bosqich o‘tkazish va sportni kundalik ehtiyojga aylantirgan ota-onalarni o‘z farzandlarini jismoniy tarbiyaga jalb qilish, ularda sportning asosiy asoslarini shakllantirish. Kasaba uyushmalari Federatsiyasi va hokimliklar, Madaniyat va sport ishlari vazirligi, Bolalar sportini rivojlantirish vazirligi, "Sog‘lom avlod uchun" jamg‘armasi, "Mahalla" va boshqa tashkilotlar orqali. Har yili "Umid nihollari" sport musobaqalari, toq yillarda "Barkamol avlod" o‘yinlari hamda may va iyun oylarida yakunlovchi bosqich sifatida universiada musobaqalarini o‘tkazish tartibi joriy etila boshlandi. Musobaqalarning uchinchi avloddan ikkinchi avlodga va birinchi avloddan birinchi avlodga ketma-ket o‘tkazilishi ushbu modelni boshqarish mexanizmlarini asta-sekin amaliyotda sinab ko‘rish imkonini berdi. Mamlakatimizda joriy etilgan yangi bir-uch bosqichli tizim ta’lim muassasalarida jismoniy tarbiya va sportni ommaviy rivojlantirish hamda yuqori malakali sportchilarni tayyorlashda tub burilish yasadi. Ushbu tizim ta’lim muassasalarida ommaviy sportni ommalashtirishga olib keldi:

- yer yuzida tashkil etilgan tarqoq, bir-biri bilan bog‘lanmagan va maqsadsiz musobaqalar; - ta’lim tizimida "Talaba" va "Yoshlar" sport jamiyatlarini shakllantirish va yildan yilga soni kamayib borayotgan suzish, yengil atletika va og‘ir atletika kabi sport turlarini rivojlantirish;

- sport sohasidagi iqtidorli sportchilarning ma’lumotlar bazasi shakllantirildi, nafis sport turi - badiiy gimnastika musobaqalar dasturiga kiritildi va hududlarda keng rivojlantirildi;

- Namangan, Jizzax, Farg‘ona, Buxoro, Xorazm, Andijon, Toshkent viloyatlari va 30 dan ortiq tumanlardagi markaziy stadionlar, yotoqxonalar va boshqa obyektlar jahon standartlariga muvofiq rekonstruksiya qilingan yoki rekonstruksiya qilingan;

- umumta’lim, o‘rta maxsus, oliy ta’lim muassasalarida voleybol, basketbol, qo‘l to‘pi va boshqa sport turlari bo‘yicha yuqori malakali sportchilarning paydo bo‘lishi va ularning oliy ligalardagi jamoaviy musobaqalarda ishtirok etishi, shuningdek, dunyo bo‘ylab ushbu sport turlari bo‘yicha musobaqalarning qayta tiklanishiga sabab bo‘ldi. mamlakat;

- sport federatsiyalari va oliy sport maktablari mutaxassislarining yoshlar sport musobaqalariga jalb etilishi mamlakatimizda bosh hakamlar va hakamlar brigadalarini shakllantirish omili bo‘ldi;

- talabalarni sportga jalb qilish uchun viloyat hokimliklari hamda tegishli ta’lim vazirliklari va sport tashkilotlarining sa’y-harakatlarini birlashtirdi. Ta’lim bosqichida jismoniy tarbiya va sportni maqsadli rivojlantirish, sportning moddiy-texnika bazasini zarur darajada tiklash, yangi sport turlari.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abu Ali ibn Sino. Kniga spaseniya // V kn.: Antologiya mirovoy filosofni. - M.: Pedagogika, 1974. S. 730.

2. Axmatov M.S. Uzluksiz ta’lim tizimida ommaviy sport sog‘lomlashtirish va

ishlarini samarali boshqarish. 2001. Toshkent. 25-27 b.

3. Koshbaxtiyev I. A. Valeologiya asoslari. 2001. Toshkent. B.45-47.

4. Salomov R.S., Kerimov F.A. Jismoniy tarbiyada pedagogik texnologiyalar. 2002. Toshkent. 34-37-b.

5. Xayrullayev M. Abu Ali ibn Sino.-T., Abdulla Qodiriy, 2001. 103 b.